

Sluttdokument

Den andre Sameparlamentarikerkonferansen i Roavvenjárga/Rovaniemi 28. oktober 2008

Den andre Sameparlamentarikerkonferansen, konstituert av representantene i Sametingene i Finland, Norge og Sverige med deltakelse av representanter for samene i Russland, samlet i Roavvenjárga/Rovaniemi, 28. oktober 2008:

Slutter seg i sin helhet til den første Sameparlamentarikerkonferansens erklæring, Jokkmokk-erklæringen, og vil understreke viktigheten av det som ble lagt til grunn i denne erklæringen,

Understreker statenes ansvar for å implementere FNs urfolkserklæring, og vil samtidig erklære at vi sameparlamentarikere og sametingene har et ansvar for å påse at urfolkserklæringenes bestemmelser blir anvendt og fulgt,

Påminner de statene der samene bor, om at det fortsatt gjenstår mange folkerettslige forpliktelser som ikke er tilfredsstillende oppfylt, og at det bør være et prioritert arbeid å påse at forpliktelsene etterleves av statene,

Fremhever at vi samer er ett folk, forent gjennom vår felles historie, vår kultur, vårt språk og våre landområder, og at rikenes grenser skal ikke bryte vårt fellesskap;

Erklærer enighet om følgende:

1. Samene som folk har i kraft av retten til selvbestemmelse i henhold til FN konvensjonene av 1966 artikkel 1 rett til å bestemme sin politiske stilling, fremme sin egen økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling og råde over sine egne naturrikdommer og forekomster, og under ingen omstendighet bli fratatt retten til de ressurser som er nødvendig for sitt eget eksistensgrunnlag.

Samene skal bli hørt og delta i beslutningsprosesser i saker som påvirker samene direkte, og statene skal søke samenes frie og forhåndsinformerte samtykke i alle tiltak som berører samene.

2. Tradisjonell kunnskap/árbediehtu er en viktig del av samisk kultur og identitet. Samene har rett til å opprettholde, kontrollere, beskytte og utvikle sin kulturarv, tradisjonelle kunnskaper og kulturelle uttrykksformer med tilhørende opphavsrettigheter. I samarbeid med samene, skal statene gjennomføre effektive tiltak for anerkjennelse og beskytte utøvelsen av disse rettighetene. Tradisjonelle samiske symboler må ikke tillates brukt uten samenes samtykke og kun til formål samene selv aksepterer.
3. Samene har gjennom generasjoner levd i og av naturen og har en særskilt kompetanse i bevaring og bruk av naturen. Samenes tradisjonelle kunnskap bidrar i seg selv til en bærekraftig utvikling. Samenes særlige tilknytning til naturen innebærer både en plikt og et ansvar til å ta nødvendige miljø- og ressurs hensyn og for å overlevere den tradisjonelle kunnskapen til kommende generasjoner.
4. Retten til å bevare, bruke og utvikle eget språk er en grunnleggende menneskerett. Samene har en rett til å bruke og bli forstått på sitt eget språk. Samene selv skal gjennom sametingene forvalte det samiske språk. Statene må oppfylle sine nasjonale og internasjonale forpliktelser i forhold til samisk språk.
5. Samiske barn og unge har rett til å snakke og til å lære sitt språk, utøve sin kultur og utvikle sin identitet. Statene og sametingene må samarbeide om å tilrettelegge for møteplasser for barn og unge, som organisasjoner og nettbaserte møteplasser, også over landegrensene. Samiske barn og unge har rett til et fullverdig helse- og sosialtilbud som tar utgangspunkt i deres språk og kultur, og det må tas hensyn til deres etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn ved utvikling av støtte- og hjelpetiltak. Sametingene vil sammen med statene arbeide for å følge opp utfordringene i den felles nordiske rapporten fra barnombudene i Finland, Norge og Sverige. Statene må oppfylle de rettigheter samiske barn og unge har etter nasjonal rett og internasjonale rettslige standarder.
6. Sametingene har en plikt til å etterleve at ingen diskrimineres på grunn av kjønn, seksuell legning eller etnisitet. Samiske kvinner og menn skal ha like muligheter, rettigheter og plikter innenfor alle samfunnsområder. Kvinner og menn skal ha like muligheter til å delta i besluttende organer og være med å påvirke det videre samarbeidet på alle samfunnsområder.

7. Statene må identifisere og anerkjenne samenes eiendoms- og bruksrett til sine områder. Inngrep i samiske områder må ikke skje uten forhåndsinformert samtykke fra de berørte samer. Samene skal ha full kompensasjon i form av landområder eller vederlag for inngrep i sine områder. Kompensasjon må omfatte fremtidige generasjoners rettigheter. Statene skal tilbakeføre områder der inngrep har funnet sted når inngrepets varighet utløper. Statene må anerkjenne samenes rett til del av nytteverdien ved utvinning av mineraler eller ressurser under jorden, og rettigheter til andre ressurser som statene hevder eiendomsretten til i områder samene lever i eller på annen måte bruker. Samiske lokalsamfunn må settes i stand til å møte utfordringer som følge av utnytting av ressurser i sine områder.
8. Sametingene konstaterer at ingen av statene der samene bor har ordninger som involverer sametingene i arbeidet med budsjett og finansiering av samiske formål og for realisering av sametingenes egne prioriteringer. Sametingene viser til at retten til selvbestemmelse, retten til å foreta egne prioriteringer og retten til å konsultere om tiltak som kan ha direkte betydning for samene som urfolk er sentrale folkerettsprinsipper. Disse prinsippene må anerkjennes og etterleves av statene, også ved fastsetting av budsjett og finansiering av samiske formål.
9. Sametingene understreker at en nordisk samekonvensjon er av stor betydning for den samiske samfunnsutviklingen, og konstaterer med bekymring at det har oppstått usikkerhet om oppfølging av avtalen mellom ministrene med ansvar for samespørsmål og sametingspresidentene, jf protokoll av 14. november 2007. Sametingene viser samtidig til det positive arbeidet som samtlige tre stater bidro med for å få vedtatt FNs urfolkserklæring. Sametingene anmoder ministrene med ansvar for samespørsmål og sametingspresidentene om snarest å videreføre prosessen mot en nordisk samekonvensjon ved å følge opp avtalen fra november 2007.
10. Sametingene ber om at statene i samarbeid med sametingene iverksetter arbeidet mellom statene med en nordisk samekonvensjon med sikte på en omforent løsning, som gjelder alle samer. Sametingene anmoder statene om å etterleve ILO konvensjon 169s ånd, og oppfordrer Finland og Sverige til å ratifisere denne konvensjonen.

Finland, Norge og Sverige har et spesielt ansvar for å bevare og utvikle samisk som et levende språk, også utenfor samiske områder. Sametingene ber de aktuelle statene om at det etableres et høykompetansemiljø slik at samisk ungdom har mulighet til å utvikle samiskspråklig fagkompetanse.